

Vooraf

Na drie keer Psalm 51 dacht ik: nu ben ik er wel mee klaar. Om te kijken of dat echt zo was las ik de psalm nog een keer in zijn geheel. Toen viel mij op hoe hartstochtelijk er in de psalm om *reinheid* gebeden wordt. David kan het niet verdragen dat hij vuile handen heeft gemaakt. Hij wil zich met schone handen aan God en mensen kunnen vertonen.

‘Een politicus maakt geen fouten,’ zei iemand eens tegen me. ‘Hij nadert hooguit een potentieel leermoment.’ Een grapje maar helaas ook harde werkelijkheid als je ziet hoe moeilijk gezagsdragers erkennen een fout te hebben gemaakt en wat men al niet onderneemt om fouten verborgen te houden. Het rapport van de ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag laat het op onthutsende wijze zien. Het leidt tot ‘ongekend onrecht’. Men wil niet met vuile handen staan.

Reden om aan het thema ‘reinheid’ en aparte preek te wagen.

SCHONE HANDEN

Preek over Ps. 51:9.

Lezingen: Ps. 51 en Mk. 1:41-45.

In het toneelstuk *Macbeth* van de beroemde Engelse schrijver William Shakespeare komt een beklemmende scène voor. Ik heb hem één keer in mijn leven gezien, als scholier, maar ben hem nooit meer vergeten.

Het is nacht. We zien Lady Macbeth, de vrouw van de hoofdpersoon, slaapwandelen. Haar man is koning van Schotland, maar hij is dat geworden door moord op zijn voorganger, mede daartoe aangezet door zijn vrouw, die, gedreven door eerzucht, koningin van Schotland wil worden.

Maar als ze haar doel heeft bereikt lukt het haar niet om van haar status te genieten. `s Nachts slaapwandelt ze. Het spookt in haar ziel. Je ziet haar haar handen tegen elkaar wrijven alsof ze ze wil wassen. Er zit bloed aan, denkt ze. Die vlek! Die vlek! Hoe krijg ik die er ooit af! Ze ruikt aan haar handen en ruikt dan de geur van bloed. Al giet je alle parfum uit Arabië er overheen, zegt ze dan in de prachtige taal van Shakespeare, nooit zal dit lieve handje zoet meer ruiken. Een hofdame en een dokter lopen fluisterend om haar heen en vragen zich af of ze iets op haar geweten heeft.

Een indrukwekkende scène die ieder die hem gezien heeft voor zijn leven onthoudt. We zien hier een mens die haar handen vuil gemaakt heeft en die daar niet mee kan leven. En ook al zijn wij geen eerzuchtige koningin, we herkennen onszelf in haar, want we willen schone handen hebben en kunnen niet verdragen als het anders is.

Ook David wil rein zijn als hij voor Gods aangezicht staat. ‘Was mij schoon van mijn ongerechtigheid, reinig mij van mijn zonde’, horen we hem zeggen (vs. 5). En in onze tekst (vs. 9): ‘Ontzondig mij met hysop,’ – ik zal zo uitleggen wat daarmee bedoeld wordt – ‘dan zal ik rein zijn. Was mij, dan zal ik witter zijn dan sneeuw.’

Het is begrijpelijk dat hij dit bidt, want hij heeft vuile handen gemaakt. Hij heeft zich meester gemaakt van een vrouw die niet de zijne was. Haar man – een trouwe officier uit zijn leger – had hij op een slinkse manier de dood in gejaagd om haar vrij tot vrouw te kunnen nemen. Misschien heeft David gehoopt dat zijn zonden verborgen zouden blijven. Misschien heeft hij zelfs gedacht dat hij als koning wel kon maken wat hij had gedaan. Maar de HEERE stuurt hem zijn profeet, die hem duidelijk maakt dat hij Gods gebod heeft overtreden: Gij zult

niet doodslaan! Gij zult niet echtbreken! Het heilig gebod dat Hij aan Israël en de wereld gegeven heeft en waar Hij ons ook aan houdt.

Dan kan David niets anders meer zeggen dan: 'Ik heb gezondigd tegen de HEERE' (2 Sam. 12:13). David mag blijven leven, koning blijven zelfs. 'De HEERE heeft uw zonde weggenomen,' zegt de profeet. Wel zal hij de consequenties van zijn daden moeten dragen. Het zwaard zal van zijn huis niet wijken, zegt de profeet hem (2 Sam. 12:10), het zwaard dat hij zo gemakkelijk had gebruikt om zijn boze doelen te bereiken.

Davids weerstand is gebroken, de weerstand die hij getoond had tegen Gods heilig gebod. Maar dat wil niet zeggen dat hij in zijn schulp kruipt en bij de pakken neer gaat zitten. Hij staat op en begeeft zich naar het heiligdom, de tent, het huis waar God te midden van zijn volk wilde wonen, om daar, staande voor Gods aangezicht, zijn schuld te belijden en Hem te aanbidden. Uit het gebed dat hij daar toen heeft gebeden moet deze psalm gegroeid zijn.

David kan, na wat hij heeft gedaan, niet anders dan zich aan Gods genade toevertrouwen. 'Wees mij genadig, o God,' horen we hem bidden, 'want Uw liefde en Uw trouw zijn groot. Wis mijn overtreding uit, want groot is Uw ontferming' (3). Hoe groot Gods ontferming was wist David uit de woorden van de profeet: 'De HEERE heeft uw zonde weggenomen.' Maar het was ook te ZIEN bij het heiligdom. Want vóór het heiligdom stond het altaar en daarop zag men offerdieren branden. En dan wist men: die offers branden daar in mijn plaats: ik, zondaar, mag voor Gods aangezicht leven.

David bidt dus niet op het onzekere als hij zegt: Wees mij genadig, alsof God ook wel eens *niet* genadig zou kunnen zijn. Nee, hij vertrouwt zich aan Gods genade toe omdat hij weet dat Gods ontferming altijd groter is dan onze zonde. David zag dat aan de offers op het altaar. Wij hebben het offer voor ogen dat Jezus voor ons bracht, het offer dat Hij bracht aan het kruis en dat ons wordt verkondigd in het evangelie. Met dat offer voor ogen vertrouwen ook wij ons aan Gods genade toe, wetend dat zijn ontferming groter dan onze zonde is.

Daar begint het altijd mee: dat we op het offer van Jezus zien. Het heiligdom kon men in Davids tijd niet naderen zonder dat men het ALTAAR voor dat heiligdom zag staan. Men kon er gewoon niet langsheen kijken. Zo kunnen ok niet vertrouwend tot God gaan zonder op Jezus te zien. Dat moeten we ook niet proberen. Dan roepen we om genade maar vertrouwen we ten diepste niet dat de HEERE ons genadig *is*. Dan blijft er een verborgen twijfel in ons hart die als we niet uitkijken tot wantrouwen uit kan groeien.

Het begint altijd met Jezus en met het offer dat Hij voor ons bracht aan het kruis. Op grond van dat offer roepen we God met vertrouwen aan. Op grond van dat offer spreken we Hem ook aan als onze Vader, met liefde en ontzag, omdat we weten hoeveel het Hem waard was Vader van zondaren te kunnen zijn nadat we zijn geboden overtreden hadden.

Toch noemen we Hem meteen bij het begin van ons gebed 'Onze Vader', zoals de Catechismus ons leert (vr. en antw. 120), met vertrouwen én ontzag, omdat Hij 'door Christus onze Vader geworden is', om het offer dat Hij wilde brengen – het offer waarom wij en de wereld waarin wij leven nog mogen bestaan voor God.

Er wordt wel eens gedacht dat eigenlijk alleen doorgewinterde gelovigen God Vader mogen noemen. Maar de Catechismus is een boekje voor schoolkinderen en die krijgen hier te horen dat Jezus ons *gebiedt* God als onze Vader aan te roepen, opdat ze van het begin af niet alleen met ontzag maar ook met vertrouwen leren bidden – om het offer dat Christus voor ons bracht.

Zo was het eerste wat David zag als hij het heiligdom naderde het altaar, als teken dat God zondaren genadig is. Vandaar dat hij zich, ondanks alles wat hij heeft gedaan, toevertrouwt aan Gods genade. 'Wees mij genadig, o God', want groot is uw liefde – groter dan onze zonden ooit kunnen zijn, al kost ons dat moeite om te geloven.

David is er ook nog niet klaar mee. Want juist als hij voor God staat voelt hij zich met vuile handen staan. Vandaar dat hij er steeds op terugkomt dat hij *gewassen* wil worden. 'Was

mij – reinig mij – ontzondig mij’, horen we hem bidden. Hij voelt zich vuil maar wil graag schoon zijn en met schone handen kunnen verschijnen voor de levende God.

Nu was het niet niets wat David gedaan had: echtbreuk, moord – dingen waaraan je je handen vuil maakt. Staande voor de heilige God, die Israël zijn geboden had gegeven en die ze ook bewaakt, voelt David zich een onreine, iemand die van Gods heiligdom moet worden geweerd. Want wat voor God komt, moet rein en zuiver zijn, zo heilig als God zelf als het erop aankomt: Wees heilig, want Ik ben heilig, zegt de HEERE in zijn wet (Lev. 19:2). Hij wil niet dat de glans van zijn heiligheid ook maar door iets wordt verontreinigd.

David voelt dat, en al weet hij dat zijn zonden vergeven zijn en vertrouwt hij zich toe aan Gods genade, hij voelt zich onrein en wil gewassen worden: ‘Was mij, reinig mij’, o God. Dat besef zit er diep in bij ons mensen. Niemand geeft graag toe ergens vuile handen mee te hebben gemaakt en als we het *moeten* toegeven, voelen we ons daar hoogst ongemakkelijk bij. David probeerde de ene zonde onder de andere te verbergen en wij doen dat nog. In het publieke leven leidt dat tot ‘ongekend onrecht’, om met het rapport van de ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag te spreken. En ook voor God willen we graag verschijnen als mensen op wie niets, of hooguit heel weinig aan te merken valt. En we zijn blij als we `t niet zo erg gemaakt hebben als David.

Maar als het tot ons doordringt dat het GOD is ons aanspreekt in zijn woord en dat Hij ons houdt aan zijn heilige geboden, dan voelen we ons net als David met vreze en ontzag voor God staan, en ineens herinneren we ons dat misschien niet álle geld dat we bezitten helemaal schoon is, en dat niet ál onze begeerten even zuiver en blij zijn als die van de bruid en de bruidegom in het Hooglied, en dat lang niet álle woorden die we hebben gesproken de liefde hebben gediend, de liefde tot God en onze naaste. En al weten we uit het evangelie dat God ons onze zonden vergeeft, we voelen ons niet blij omdat we met vuil aan onzen handen voor God staan en we begrijpen het gebed van David: Was mij, reinig mij – en we voelen ons náást hem staan.

En dan kunnen we proberen er iets aan te doen, door ons beter aan Gods geboden te gaan houden, door reiner en heiliger te gaan leven, door ‘oprecht en rein van zeden (...) het pad der deugd’ te ‘betreden’ – zoals de oude psalmberijming zegt. Een mooi streven: doen wat in je is – maar je wordt er niet heilig voor God mee.

David bidt of GOD hem wassen wil. Dat is toch iets anders. David besepte heel goed dat er wat hem betreft met goede voornemens en je best doen niet veel meer goed te maken viel. Er was een dode gevallen en die breng je niet meer tot leven. Maar ook voor ons geldt dat een woord dat je eenmaal hebt gezegd zich niet meer terug laat nemen. En een gedachte die je hart verduisterd heeft kan weer weggaan, maar hij is er geweest en laat zijn sporen na.

David wil dat God hem wast: ‘Was mij, reinig mij, ontzondig mij met hysop.’

Waar heeft David bij deze woorden aan gedacht?

Hysop is een plant. Het is niet zeker of het dezelfde plant is die tegenwoordig hysop wordt genoemd. Plantennamen willen wel eens veranderen in de loop der eeuwen. De Nieuwe Bijbelvertaling heeft in plaats van hysop ‘majoraan’. Ik houd me aan het traditionele ‘hysop’. Maar welke plant het precies is geweest is niet zo belangrijk.

Het belangrijkste is wat er met die plant werd *gedaan*. Hysopstengels en -bladeren werden als een kwastje gebruikt om daarmee heilig water te sprenkelen op mensen die melaats waren geweest (Lev. 14), of op mensen die onrein geworden waren omdat ze in aanraking geweest waren met een dode (Num. 19). Wie met dat water besprenkeld was was ‘rein’. Dat betekent dat hij weer in het heiligdom voor God mocht verschijnen. Dat mocht een onreine niet. Die moest buiten het heiligdom blijven. Wie melaats was verbleef zelfs buiten de mensengemeenschap. ‘Onrein! Onrein!’ moest hij roepen als hij iemand tegenkwam zodat men hem kon mijden (Lev. 13; Num. 5).

Melaatsheid was niet wat men tegenwoordig melaatsheid noemt, een ziekte die, voordat daar een medicijn tegen werd gevonden, zo goed als ongeneeslijk was. In de beschrijving die de Bijbel ervan geeft lijkt het om huidaandoeningen te gaan waarvan men ook wel weer kon genezen. Maar voordat men dan weer in het heiligdom mocht komen, moest men een reinigingsritueel ondergaan, waarbij offers werden gebracht en men met reinigingswater werd besprenkeld. Pas als dat was gebeurd mocht men weer in het heiligdom voor God verschijnen.

Als men met een dode in aanraking was geweest, was men onrein voor een periode van zeven dagen. Op de derde en de zevende dag werd men met reinigingswater besprenkeld. Wie dat ondergaan had was vrij van de verontreiniging die de aanraking met de dood hem had gegeven en mocht weer voor de levende God verschijnen.

Voor ons vreemde rituelen allemaal. Maar ze herinnerden eraan dat het leven dat wij mensen leven niet het leven is zoals God dat voor ons mensen had bedoeld, maar een leven dat aangetast is door machten die er niet zouden moeten zijn: de machten van ziekte en dood, machten die er niet zouden zijn als wij mensen in de gemeenschap met de levende God waren gebleven, God 'die' ons 'ware leven was' (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 14).

Die rituelen kennen wij niet meer, maar we *voelen* het nog wel zo als we met ziekte en dood te maken krijgen: dat die er eigenlijk niet zouden moeten zijn. En dat kan ons dan weer doen verlangen naar de dag dat de doden zullen leven en de God van het leven 'alles in allen' zal zijn (1 Kor. 15).

In perioden van onreinheid groeide bij de Israëliet het verlangen om weer voor God te mogen verschijnen, voor het aangezicht van de Levende in zijn heiligdom. De besprenkeling met het reinigingswater was voor een Israëliet meer dan een besprenkeling met water alleen. Het werd als een AANRAKING DOOR GOD ZELF gevoeld, die het ritueel had ingesteld om daarmee te zeggen: kom terug bij Mij, je bent weer rein in mijn ogen.

David hoefde zo'n besprenkeling niet te ondergaan. Hij was niet melaats geweest en in strikte zin was hij ook niet in aanraking geweest met een dode. Maar hij *verlangt* er wel naar, naar zo'n besprenkeling, wat hij *VOELT* zich onrein. Daarom verlangt hij naar een aanraking met God, een aanraking die hem weer rein en schoon maakt, zodat hij weer met opgeheven hoofd voor God kan staan en zich in zijn genade kan verheugen. 'Ontzondig mij met hysop,' bidt hij. Dat wil zeggen: raak mij aan zodat ik weer rein ben. 'Was mij', reinig mij zelf, o HEER, 'dan zal ik witter zijn dan sneeuw' (9). Witter dan sneeuw 'die vers op 't aardrijk nederviel' – volgens de oude psalmberijming. Een ongerepte sneeuwvlakte waarop nog niemand heeft gelopen, iets wat men in het Midden-Oosten zelden zag – en wij bij ons hier ook steeds minder. Maar het is zoals David wil zijn: verse ongerepte sneeuw waarop God zijn licht laat schijnen.

Ik ga ervan uit dat David niet met reinigingswater is besprenkeld, omdat hij volgens de regels van de wet niet onrein was geworden, maar dat hij al biddend gekregen heeft waarom hij bad. Want zoals we hem daar voor God zien staan, zich aan Gods genade toevertrouwend en biddend om reiniging, IS hij rein in Gods ogen.

En zo mogen we ook naast David gaan staan, met het offer van Jezus voor ogen ons toevertrouwend aan Gods genade en onze handen naar Hem uitstrekking om reiniging. Wie zijn ogen naar God opheft en alles van Hem verwacht, die IS rein in Gods ogen.

David verlangde naar een aanraking. Wij ontvangen die aanraking in de doop, waarin Gods water over ons heen gaat. Ik was jou schoon, zegt God in de doop tegen ons: jij bent rein in mijn ogen.

Durven we dat te geloven? Maar ik heb mijn handen vuil gemaakt! Ja, en...? Wat wou u daaraan doen? Ze eerst zelf wassen voordat u naar God gaat? Lady Macbeth kreeg ze met het duurste parfum uit Arabië niet schoon.

‘U kunt mij rein maken’, zegt de melaatse tegen Jezus in het evangelie en hij vertrouwdde zich aan Jezus toe. En Jezus RAAKTE HEM AAN, lezen we, en zei: ‘Ik wil, word gereinigd!’ (Mk. 1:40ev.) Je vraagt je af wat er door hem heen ging toen hij de hand van Jezus op zich voelde. Misschien was hij al jaren niet meer aangeraakt.

Zo’n aanraking ontvangen wij in de doop, met het woord van Jezus erbij: ‘Ik wil, word gereinigd!’ Die aanraking geldt voor heel ons leven, met alle vallen en opstaan erbij. Daarom moeten we, wat we ook hebben gedaan, aan Gods genade niet vertwijfelen, zoals het doopsformulier zegt, al hadden we het erger gemaakt dan David. ‘Ik wil, wordt gereinigd!’ zegt Jezus en zijn woord blijft staan. Hij heeft er zijn leven voor gegeven.

‘Was mij, reinig mij,’ bidt David. ‘Ik wil, word gereinigd!’ zegt Jezus en in de doop raakt Hij ons aan. Ook dat lastige lichaam van ons waarmee we zoveel te stellen hebben. En onze vuile handen. *Wij* krijgen ze niet schoon. Laten we dat erkennen. Voor God. En ook voor de mensen als dat nodig is. Belijden is altijd beter dan onrecht onder onrecht verbergen. Misschien wordt ons, net als David, een nieuwe kans gegund. Misschien ook niet. Het hangt er maar net vanaf of men je iets wil vergeven.

God is genadiger dan wij mensen. En op het woord van Jezus kunnen wij aan: ‘Ik wil’, zegt Hij, ‘word gereinigd!’ en legt zijn hand op ons. Hij stoort zich daarbij niet aan onze vuile handen. Wie omhoog durft te kijken ziet een genadig aangezicht. In het licht van dat aangezicht zijn we witter dan sneeuw – al kost het ons, als we naar onze handen kijken, moeite om dat te geloven.

Dat God *zondaren* liefheeft – we willen het graag geloven maar het blijkt altijd net iets te groot voor ons. Dus lezen we de psalm nog maar weer een keer en wat Jezus ons zegt in het evangelie. En dan weten we het weer – even –: zo is Gods liefde.

Góds liefde.

AMEN.